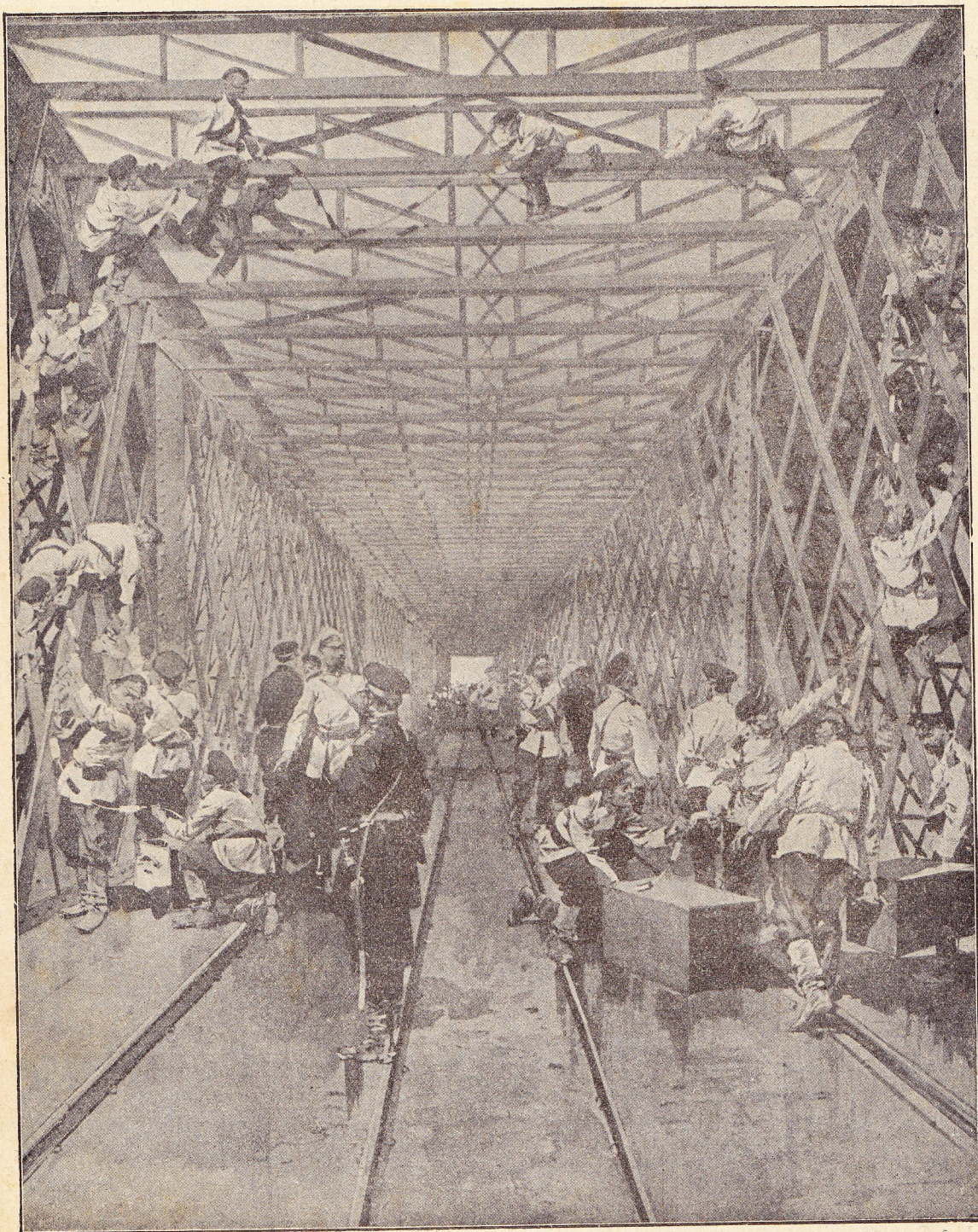

Vorbereidende maatregelen tot het doen springen eener brug.

Krobatin, tusschen de passen Tarvis en Toblach, dus rechthoekig op het eerste; het telde nauwelijks 50.000 man; het 11^e leger Conrad von Hoetzendorf in Trentino met 110.000 man.

Men zond gestadig versterkingen. En dat kon te beter, omdat het Oostelijk front rustig werd. De Russische aangelegenheden speelden niet weinig in de kaart der Centralen.

Italianen werpen rotsblokken naar den vijand.

Ludendorff, die al reeds een gewichtige rol speelde, wat men niet vermoed had, toen hij in 1914 bij Luik streed, begaf zich naar Weenen, om een plan voor 't offensief te bespreken. Hij had een inval in Italië op 't oog. De Oostenrijksche generaal Conrad had er een opgemaakt en voorzag een inval door Trentino.

Ludendorff verwierp dit, en wilde juist aan de Oostelijke zijde, door Frioul de krijgsoperatie doen. Hij zelf ontwierp een plan daarvoor.

Hij wilde een stormleger samenstellen van 110.000 man en dit op een zwak punt van het Italiaansch front werpen. En dit zwak punt was de rechte hoek tusschen de twee eerstgenoemde legers van Boroevic en Krobatin, bij Plezzo-Tolmino.

De Duitsche spionage was te goed ingelicht, om niet te weten, dat de Italiaansche opperbevelhebber Cadorna zijn troepen vooral in Trentino opgehoopt en het overige front slechts zwak bezet had.

In 't Oosten tusschen Bainsizza en de zee was het front eveneens goed bezet, maar deze troepen zouden afgesneden worden als Ludendorff's aanval Noordelijker van daar zou slagen.

Cadorna verwachtte allerminst daar een offensief. Men zag wel troepenbewegingen, maar meende, dat de Centralen een offensief op Petrograd in den zin hadden.

Hij had zelfs vrij veel zwaar geschut naar Frankrijk gezonden.

Bovendien was het seizoen ver gevorderd. De stormen begonnen te woeden en dus verwachtte men in dat onherbergzaam gebergte geen offensief.

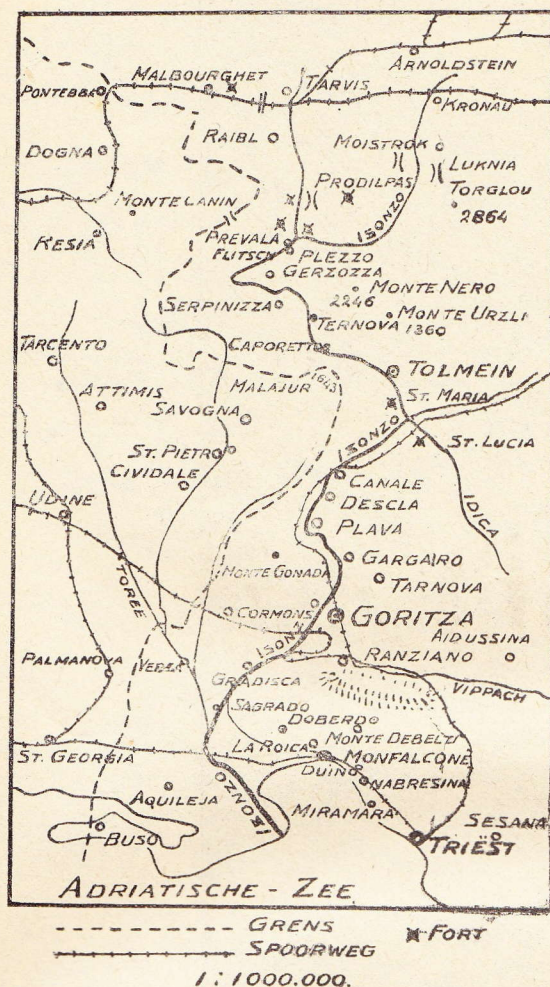
Generaal Capello, die het 2^e leger aanvoerde, had in het bedreigde vak niet veel troepen, maar wel Zuidelijker op de vlakte van Bainsizza.

En toch werkte de tegenpartij ijverig voort. Troepen werden aangevoerd, met geschut en materiaal. Het doel zou dus zijn de voornaamste posities om te trekken, door te breken op zwakke punten, de bres te verwijderen, en zoo steeds verder te dringen.

Het nieuw gevormde stootleger van Ludendorff werd het 14^e genoemd en onder bevel van generaal von Below gesteld. Nog voor eind Oktober was alles gereed.

De Italianen vermoedden niet al het ernstige, dat hen bedreigde. De vredespropaganda duurde nog steeds voort. Men twistte over allerlei punten, worstelde tegen staking en plaatselijke onlusten, dempte muiterij, door beloften of met geweld, en plots brak daar het offensief los, dat een vreeselijke verrassing bracht.

DE ISONZO.

Kaart van het Italiaansch oorlogstoneel.

't Was de nacht voor 24 Oktober. Een hevige storm woedde. De wind hilde. Nu regende het, dan sneeuwde het, of nevelen dreven over het gebergte bij Caporetto-Tolmino.

't Was de nacht vóór een vreeselijk drama. Maar de schildwachten vermoedden 't niet en evenmin de gekantonneerde troepen, die in de onherbergzame stellingen 't zwaar te verduren hadden.

Om twee uur begonnen eensklaps de vijandelijke kanonnen te bulderen. Luider en krachtiger rolden hun stemmen over de bergen en dalen.

Aan alle zijden barstten granaten, maar in de holen en spleten der rotsen waren veilige schuilplaatsen.

Twee uur duurde dat gehuil.

« Gas! » klonk het dan.

Inderdaad, om vier uur schoten de Centralen dichte stroomen stikgas af. De wind voerde ze aan. De dood hing in de lucht en de Italianen hadden het zwaar te verantwoorden.

Dit duurde vier gruwelijke uren; altijd maar nieuwe walmen, die overal binnen drongen.

Veel troepen waren ontmoedigd. Dan om 8 uur had 't geschut weer 't woord; 't zelfde vreeselijk

gedonder, gehuil, de regen van allerlei projectielen.

« De vijand, de vijand! » klonk het.

Van op de bergtoppen en vlakten zag men de kolonnen in de vlakte afdalen. De Centralen trokken om de bezette toppen heen. Deze zondelingbeweging bracht nog meer schrik onder de verdedigers.

Wie gaf het sein, het teeken? Wie riep eerst het: « Redde zich wie kan », het « Sauve qui peut! »

Hoe gaat het in een paniek? Maar eensklaps snelden benden vluchtelingen in de richting van Caporetto.

Het front week.

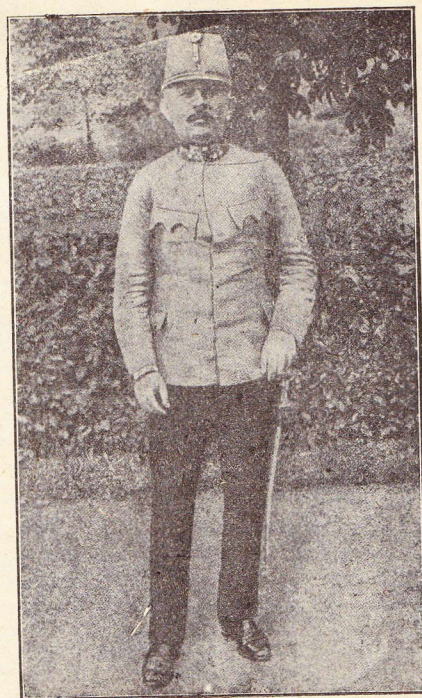
't Werd een vreeselijk tooneel. Er hing nu een dikke mist. Was het vriend of vijand, die daar overal opdoemde?

De onbereikbare bergtoppen, als Rombon (2208 m.), Nero (2245 m.), Kolovrat, door artillerie, er met zooveel inspanning en moeite geschen, versterkt, vielen zonder verzet. De Centralen trokken er om heen, verzamelden groepen onthutste gevangenen, zonden ze achterwaarts, drongen steeds verder, schietend met machinegeweren, veldkanonnen, handgranaten uitwerpend, de angst en verwarring steeds vermeerderend.

Ze veroverden Plezzo, Caporetto, het bruggehoofd van Tolmino.

De berg Nero lag reeds ver achter hen, zonder dat de daar opgestelde troepen eigenlijk wisten, wat er voorviel.

Daar stonden nog de brigades Genua, Etna, Caltanissetta, Alexandrië, Frioul en het 2° Alpenjagers met al het geschut. Ze waren volkomen

Generaal Boroevic, opper-kommandant van de Oostenrijksche troepen.

Een oud gedeelte der stad Goritza gedurende eene beschieting der Italianen.

afgesneden en de geest heerschte er niet om te trachten nog een weg te banen.

Wat Zuidelijker lag de vlakte van Bainsizza, en we hoorden reeds hoe daar het gros van Capello's 2^e leger opgesteld was.

Maar Ludendorff's plan slaagde reeds. Dit gros werd op zijn linkervleugel omsingeld.

Om 8 uur vielen 20.000 Oostenrijkers-Duitschers na een allergeweldigste artillerie-voorbereiding, die troepen aan. Den ganschen dag woedde hevig de strijd. Zwaar waren de verliezen, maar toen de avond viel, was er daar nog geen beslissing gevallen.

Capello kreeg echter geen versterking; integendeel: de bezetting van den berg Nero gaf zich 's avonds over.

De storm in de natuur bedaarde, en den 25^a bij gunstig weer, om 4 uur 's morgens, poogde generaal Capello zijn troepen terug te trekken; hij kon zich echter niet losmaken, want de Centralen deden een algemeenen hardnekkigen aanval.

Bij Lom vielen ze de wijkende troepen op het lijf, na door een ravijn van 500 meter diepte gedrongen te zijn. Het verzet was spoedig gebroken, nadat 2 brigaden Italianen vernietigd waren en 10.000 gevangenen met 200 kanonnen vielen toen de Oostenrijkers-Duitschers in handen.

Capello wachtte te vergeefs op versterking.

Men zond wel nieuwe troepen, maar deze stootten op de vluchtelingen. En ze hoorden het ongunstig nieuws, nog overdreven zooals 't dan gaat. De vijand was overal meester... hij zat hen op de hielen... zijn geschut was overmachtig... gansche regimenten lagen in de pan gehakt.

En grooter werd de ramp. De versterkingen maakten rechts omkeer en vluchtten mee. De officieren hadden geen macht of gezag meer. Smee-kingen waren even vruchteloos als bedreigingen.

De vijand joeg die vlucht aan door de artillerie op de benden te richten.

Vliegers zweefden boven de kolonnen, wierpen bommen.

Overal lagen dooden en gewonden, op sommige

Merkwaardig vervoer van Italiaansche gewonden in de bergen.

punten werden echte bloedbaden aangericht.

De paniek werd iets geweldigs: de eene troep sleurde de andere mee. Overal wemelde het van soldaten, ordeloos, ontmoedigd, maar met het doel: zoo ver mogelijk van het strijdterrein te zijn. De wegen lagen met ransels, geweren, bajonetten, patronen bezaaid. Paarden sloegen op hol, wagens reden op elkaar in, munitie ontplofte. Dagen daarna zag men zwervende soldaten tot in de nabijheid van Rome.

Met de troepen vloten burgers mee, gansche kudden vrouwen en kinderen. De ellende was verschrikkelijk. Ziekten, gebrekkigen bleven achter, bezweken op de wegen, waar gewonden kermden en verminkten een gruwelijken doods strijd leden.

Von Below sloeg maar voort. Hij voerde 't plan stipt uit.

Hij brak 't verzet van Capello, en liet zijn troepen in verschillende kolonnen naar de rivier Natisone oprukken, in de richting van Cividale.

Er was hier en daar nog wel weerstand, zooals op den berg Matajur (1640 m.). Daar stonden de Alpenjagers van generaal Badoglio; zij wilden niet wijken. Ze poogden hun stelling te verdedigen. Een vreeselijke worsteling greep daar plaats.

Maar wat vermochten deze dapperen, daar waar alles scheen te wijken, waar troepen, die hen moesten steunen, de wapens neerwierpen?

Toch gaven zij zich niet over en sneuvelden schier tot den laatsten man.

Aan alle zijden maakte men gevangenen en

Een Italiaansche belegeringsvuurmond van 30.5 cM. bombardeert de forten van Trente.

vond men enormen buit, kanonnen, wagens, muilezels, voorraden munitie, levensmiddelen, wapens.

Den 26ⁿ meldde men in de Oostenrijksche Kamer, dat men 30.000 gevangenen genomen en 300 kanonnen buit gemaakt had. Dit bericht werd met een donderend hoera begroet.

Oostenrijk was oorlogsmoe, dat weten we. Maar zulke berichten monderden, uiterlijk tenminste, den moed weer wat op. Ze namen echter de algemeene ellende niet weg. Doch ze waren toch geschikt, om aan de menigte wijs te maken, dat de oorlog spoedig met een overwinning eindigen zou.

* * *

Er was dus een bres in het Italiaansch front, vooral door wat men later noemde de « ramp van Caporetto. »

Het 10^e Oostenrijksch-Duitsche leger van Krobatiin zagen we tusschen de passen van Tarvis en Toblach, in de Karnische Alpen. Dit kwam nu eveneens in beweging en bedreigde uit het Noorden de wijkende Italianen.

Cadorna had bevel gegeven de vlakte van Bainsizza te ontruimen.

Maar deze maatregel zou reeds onvoldoende blijken. De snelle opmarsch der Centralen naar Cividale bracht gansch zijn front in gevaar.

De vijand rukte naar Gorizia op: de bergtoppen Kuk, Vodice en Monte Santo waren den 27ⁿ ernstig bedreigd en op het punt in de macht van den overwinnaar te vallen. De brigades Joggia, Elba, Becare en Roma, die ze moesten verdedigen, gaven zich met 200 kanonnen over. Ook hier openbaarde zich defaitisme. Vele afdeelingen wierpen de wapens weg, verklarend, dat het nutteloos was verder te strijden en bloed te vergieten.

Handgemeen tusschen Italiaansche en Oostenrijksch-Hongaarsche troepen aan het Isonzofront.

Andere detachementen daarentegen boden hardnekkig verzet. Maar wat kon het helpen? Zoo de Centralen Cividale bereikten, dan moest Gorizia vallen.

De hertog van Aosta kommandeerde het 3^e leger aan de beneden-Isonzo. Hij kreeg bevel Gorizia te ontruimen en zich terug te trekken.

Dat was ook zedelijk een zware slag. Die namen hadden vroeger zooveel geestdrift verwekt.

En zou er nog wel tijd zijn om te wijken? Alles ging zoo snel. De vijand rukte te vlug op, telde zijn gevangenen bij duizenden.

Het hing af van de afdeelingen op de laatste steunpunten, de bergtoppen Monte Santo en Gabriele. Deze boden een hevig verzet: 't was het 7^e met het 9^e korps. Ze sloegen de aanvallen van het leger Boroevic af, al leden ze zware verliezen.

Maar ze gaven den hertog van Aosta tijd, om niet alleen zijn derde leger over de Isonzo te brengen, maar ook de munitievoorraden en kanonnen op den Carso te vernielen.

Onheilspellend toch klonken de zware slagen. En men moest zich afvragen of de paniek ook niet de goedgezinde troepen ten slotte aangriepen zou.

De avond van den 27ⁿ was zeer dramatisch. Overal zag de hemel rood van vlammen. Op de bergtoppen, de hellingen, en de hollen stonden barakken, gebouwen, allerlei stapels voorraad in lichte laaie. De kanonnen huilden. De wegen lagen vol lijken en gewonden. I'ulpeloos stierven

verminkten in ravijnen, grachten, tusschen rotsen.

De vijand drong dien avond Cividale binnen. De Oostenrijksche jagers hielden op hetzelfde oogenblik hun intocht binnen Gorizia.

Wanordelijke troepen Italianen vluchtten ginds over Cividale, breidden de paniek uit. Gedomoraliseerde benden vochten tegen goed gezinde, welke hunne lafheid verweten. En daar tusschen zag men steeds maar groepen angstige van alles beroofde vluchtelingen, plots dakloos, en hongerig, vermoeid, en niet wetend waarheen of waarin.

Zoo was die roode avond en nacht van 27 Oktober. En verder in het bedreigde gebied was de paniek ook aan 't groeien.

« De vijand komt », was daar het angstig nieuws.

De waarheid, reeds ernstig genoeg, werd nog door allerlei verhalen overdreven. Men nam maatregelen om te vluchten of week reeds. Overal ongerustheid, verstomming, angst.

Gansch Italië was onder den indruk der ramp. Wat baatte het de berichten te verbloemen?

Tot ver in 't Zuiden zag men de geweken militairen, en hoorde men hun verhalen. De Duitse spionage-agenten zorgden er trouwens wel voor, dat de ramp niet verzwegen werd.

Onlusten ontstonden. De ontevredenheid openbaarde zich allerwegen. Italië scheen verloren.

De meest optimisten voelden de vrees 't hart omknellen. De nederlaag was zoo bloedig, zonder voorgaande zelfs.

Overtrekken van den Isonzo door Italianen onder het vuur der Oostenrijkers.

Von Below was dus meester te Cividale en zette zijn zegevierend offensief voort. Hij rukte naar Udine op; links van hem dreef Boroevic zijn vijand terug tot over Cormons en rechts was het Krobatin, die hetzelfde werk verrichtte, marcheerend naar Gemona.

De drie legeraanvoerders ondervonden weinig weerstand. Het verzet was gebroken door de vlucht bij Caporetto. Afdeelingen Italianen, die nog tegenworstelden, bezweken of werden gevangen genomen, maar veel detachementen gaven zich gewillig over.

De paniek nam nog toe en zoo ook de verslagenheid te Rome. De pers slaakte een wanhoopskreet. De regeering vroeg hulp.

Wij herinneren ons, hoe de Britten in Vlaanderen hun offensief voortzetten, om de Duitschers te verhinderen troepen vandaar weg te nemen en over de Alpen te voeren; maar dergelijke onrechtstreeksche steun kon weinig baten.

De militaire overheden in Italië waren woedend over de desertie. In de pers wees men op de vreeselijke gevolgen van defaitistische propaganda. De neutralen van hun zijde verklaarden, dat al die rampen het gevolg waren van het zich werpen in een oorlog waarmee Italië geen uitstaans had.

Terwijl men dus jammerde en twistte, verantwoordelijkheden opzocht, zooals het heette, jubelden Oostenrijk en Duitschland. De klokken luiden te Weenen en Berlijn.

De dagbladen schreven over de ineenstorting

van Italië. Rusland en Italië waren afgedaan, nu zou men zich met alle macht op het Westen werpen en ook daar de zege behalen; aldus wond men het volk op, om de oorlogsmoeheid weg te nemen.

De gebeurtenissen aan de Alpen namen alle belangstelling in; de Entente behaalde in dien tijd suksessen aan 't Fransch front en in Syrië, doch die ontsnapten nu aan de aandacht.

In spanning volgde men de gebeurtenissen in Italië.

Von Below rukte steeds verder op en behaalde een reusachtigen buit. Gansche artillerie-kampen, ontzaglijke voorraden levensmiddelen en munitie, alles wat Cadorna bij de Isonzo opgehoofd had, viel in de macht der Centralen.

Brallende telegrammen gaven er melding van en brachten nog meer verslagenheid, De ramp werd door die bijzonderheden nog veel duidelijker voor het gansche volk.

En daar kwam het bericht dat von Below zijn intocht had gehouden te Udine. Dat was een gevoelige slag voor den trots der Italianen.

Vreeselijk zwaar wogen de dagen, ja, de uren. Angstig staarde men naar de toekomst, of deze geen keering brengen zou.

Helaas, het nieuws werd nog slechter.

In Karinthië daalde Krobatin naar de Venetiaansche vlakke af, langs de boven Tagliamento. Het stormde, het sneeuwde, het was een vreeselijke marsch, maar niets scheen den opmarsch te kunnen stuiten. Onweerstaanbaar trokken de

Versterkte Italiaansche post op een hoogte van 2000 meter.

Centralen op; ze vonden overal ruimen voorraad voor de troepen. De overwinningsroes beheerschte hen.

Zoo viel generaal Kraus Gemonia aan. Italiaansche Alpenjagers en ruitery boden nog verzet, om den terugtocht van den hertog van Aosta, die verder wijken moest, te dekken en tijd te geven op de Tagliamento terug te vallen.

Voor al de ruitery offerde zich op. Charge na charge voerde ze uit. Het goot vreeselijk, het slagveld was een modderpoel. Granaten barstten open. Toch hield de kavalerie vol. Bij elke charge waren de verliezen zwaar. De overlevenden renden op de voorhoeden in, sabelden ze neer, maar lieten zich intusschen zelf decimeeren.

De hertog van Aosta had het moeilijk, maar hier gold het een nieuwe ramp af te wenden.

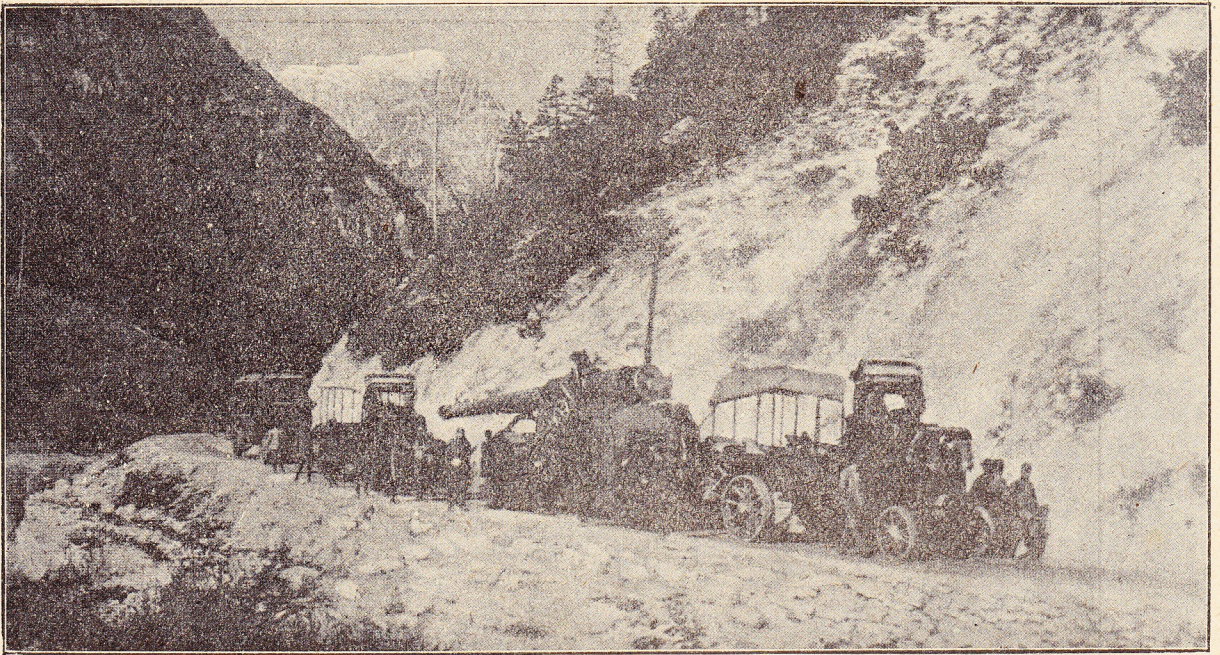
Den 31^a Oktober stond de linkervleugel van het 2^e leger met het front naar 't Noorden op de

Boven-Tagliamento; de rest van het leger alsook het 3^e begonnen den overtocht der rivier; sterke achterhoeden sloegen de talrijke en onstuimige aanvallen af van den vijand op de bruggehoofden van Pinzano, Dignano, Codroipo en Latisana.

Generaal Cadorna had zelfs bij Udine een vooruitspringend punt in zijn front laten bestaan om den terugtocht van den hertog van Aosta te beschermen, maar von Below drukte het spoedig in en Beieren, Pruisen en Wurtembergers namen stormenderhand de bruggehoofden van Dignano en Codroipo.

Dit was weer een zware slag voor de Italianen. De voeling tusschen de legers werd bedreigd en Brandenburgsche en Silesische divisies scheidden dan ook het derde van het tweede leger en wierpen den hertog van Aosta op Latisana terug.

Dit ging met zware verliezen gepaard, zoo van dooden en gewonden als van gevangenen. Dieper

Vervoer van zwaar geschut in de Alpen door de Italianen.

werkte de ontmoediging en men had het gevoel, dat niets meer de zege der Centralen verhinderen kon.

Het derde leger worstelde nog wanhopig om zich uit de omsingeling te bevrijden en de twee verloren bruggen terug te nemen. Maar het was te vergeefs, Boroëvic viel den hertog van Aosta uit 't Oosten langs de Lagunen aan. Men vocht in de rijstvelden. Hier bood men hardnekkig verzet, daar wierp men de wapens neer en het slot was, dat die krijgsbeweging bij Latisana een vreeselijke nederlaag was, waarbij het derde leger 60.000 gevangenen en 300 kanonnen in handen der Centralen liet.

Zestig duizend gevangenen weer en drie honderd kanonnen! Zoo was het bericht, dat de ronde deed, toen men van Entente-zijde in angstige spanning op een wending hoopte.

En nadere telegrammen meldten allerlei bijzonderheden over het gemakkelijk breken van den tegenstand.

De Centralen jubelden weer en de pers schetterde.

In acht dagen tijds had men nu 180.000 gevangenen gemaakt en 1.500 kanonnen genomen, magazijnen vol meel en rijst, gansche munitie-depots.

Men was in die enkele week, ondanks ongunstig weer, storm, regen, wind, in spijt van hooge, sterk verdedigde bergtoppen, diepe ravijnen, doorgedrongen tot de Tagliamento.

Men vergeleek dit met het Fransch-Britsch offensief in Vlaanderen, waar men reeds drie maanden en slechts terwyl punten als het Groot Duin bij Lombardzijde, het woud

van Houthulst, Becelare en Geluwvelt onneembaar waren.

Hindenburg seinde aan den keizer:

« Nederig verzoek ik Uw Majesteit te willen gelasten, dat men op 1 November de vlaggen uithange en vreugdeschoten losse in Pruisen en Elzas-Lotharingen. »

Welk een gelegenheid immers voor de militaristen, de mannen van « durchhalten » (volhouden) om het volk op te monteren en de vredesstemmen te smoren.

En de Deutsche keizer liet zich natuurlijk niet onbetuigd.

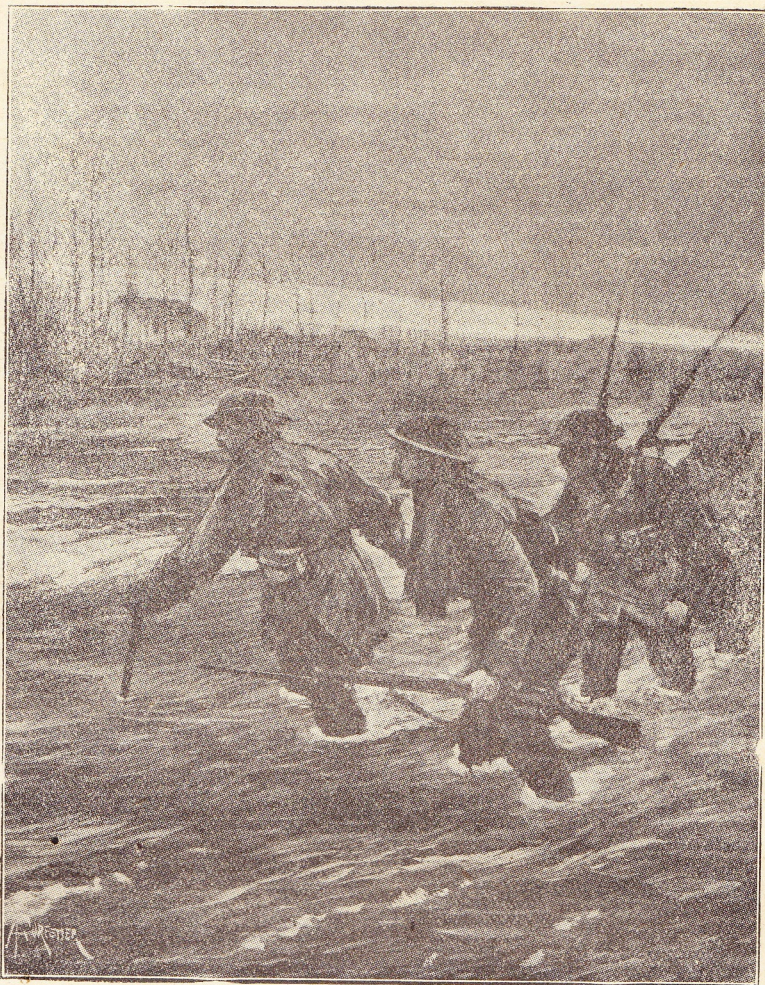
Hij kon zijn hart weer ophalen aan het geliefde telegrammen zenden en hij stuurde er een aan generaal von Below, den overwinnaar van Udine en Latisana, van den volgenden inhoud:

« Onze meinedige oud-bondgenoot heeft nu ondervonden waartoe Deutsche macht en woede in staat zijn. Met mij dankt het vaderland zijn onvergelykbare zonen. Vooruit met God. »

Dat was weer op en top de oude stijl, het « ik en mijn volk », het « door God gezonden heerscher », het « Gott mit uns. »

Voor Oostenrijk was daarin wel een vernedering. Deutsche kracht en Deutsche woede hadden het gedaan, en ja, in de Donau-monarchie was men zich wel bewust, hoe al deze overwinningen haar nog meer onder Pruisischen druk brachten. Daar werkte trouwens de rassen-verdeeldheid voort.

Nog keerde de tegenslag niet. De Italianen konden onmogelijk aan de Tagliamento stand houden. De rivier lag daar met schier droge bedding, en zou dus geen ernstige hindernis zijn voor de oprukkende Centralen.

Engelschen beproeven in den nacht de Piave over te steken om de Oostenrijkers te overvallen.

Bovendien beschikte men over te geringe macht, om den vijand te weerstaan. De troepen, nu onder veld-maarschalk aartshertog Eugenius gesteld, zochten een massa-aanval. Ze hoopten den vijand een nieuwe, bloedige nederlaag toe te brengen, de Tagliamento aan de eene zijde te forceeren en door aanvallen uit het Noorden, ook de nog in de vlakte verspreide troepen te veront-rusten.

Toch volgden een paar dagen van kalmte.

Maar den 3ⁿ November forceerde de divisie van den vorst van Schwarzenberg de rivier en twee dagen nadien trok von Below die in den middel-loop over en nam er de gansche brigade van Bologna gevangen.

Generaal Krobotin viel intusschen het 4° Italiaansche leger van generaal Robilant aan. Het Westelijk front der Dolomieten wankelde eveneens. Het 4° leger moest haastig terug wijken in de richting der Piave.

Keizer Karel van Oostenrijk was aan 't front en trok met veel plechtigheid over de Tagliamento, welk feit er op berekend was, indruk op de eigen bevolking te maken.

De Italianen moesten hier ook al terug en verloren weer gevangenen, kanonnen en allerlei materiaal, en men vroeg zich af, hoe ver men nog zou moeten wijken.

't Was hoog tijd dat de andere geallieerden hulp brachten.

Bij 't Fransch hoofdkwartier was ook een Italiaansche missie. Haar overste was kolonel Ruspoli.

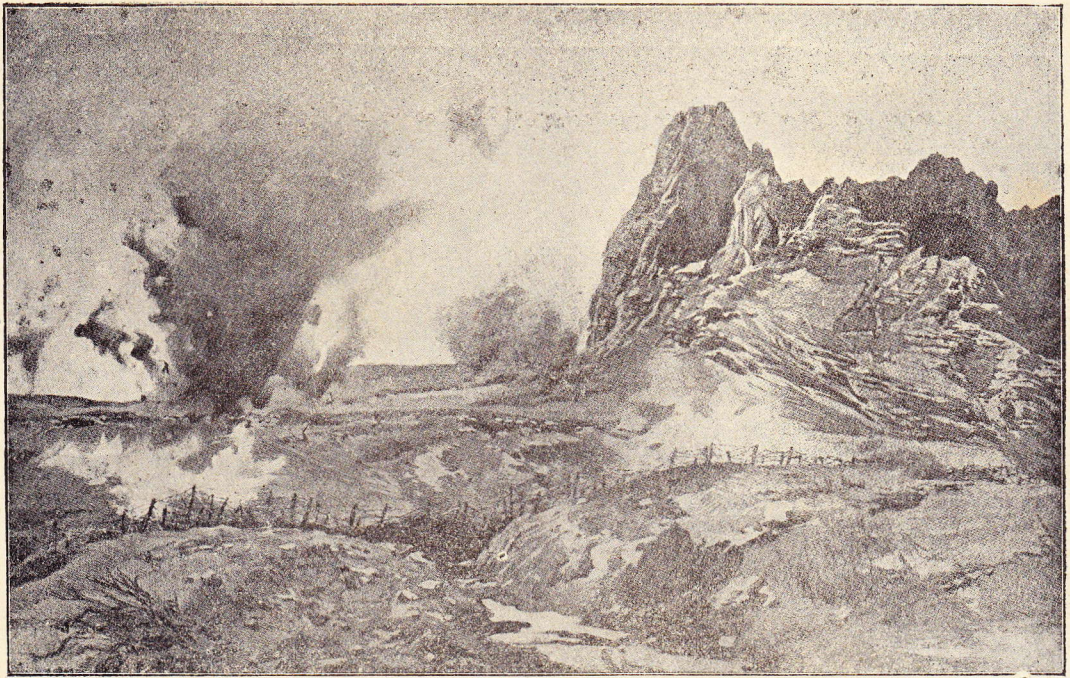
« Deze Italiaansche officieren konden bij het nieuws der ramp van Caporetto hun angst niet verbergen », schrijft Jean De Pierrefeu in zijn « G. Q. G. » (Grand Quartier Général).

« Door de onttreding van het leger, kwam er bij de missie geen nieuws meer.

Elken dag tegen twee uur kwam een jonge sekretaris van kolonel Ruspoli in de inlichtingsafdeeling, om de radio's te halen, die ons door den Eifeltoren gezonden werden.

De ongelukkige jongen kon zijn tranen niet weerhouden toen hij de telegrammen overliep.

Met zijn Italiaanschen tongval, nog sterker door de ontroering, uitte hij hartstochtelijk zijn droefheid.

De strijd op het Karst-Plateau.

Het door de Duitschers overrompeld gewest was het zijne. En op tragischen toon riep hij uit : « Cividale, Udine, een zoo schoone streek, rijk en bevolkt ! Een paradijs, luitenant. »

Engeland en Frankrijk zouden dus hulp bieden.

Den 28ⁿ Oktober, om 4 uur in den namiddag, vergaderde het oorlogskomitee te Parijs. Om 6 uur was het plan tot hulp-verleening reeds vastgesteld.

Het was geen oogenblik om lange besprekingen te voeren ; handelen moest men.

En men besloot onmiddellijk 120.000 man met geschut en volledig materiaal over de Alpen te brengen.

Men deed een beroep op de spoorwegmaatschappij P. L. M. (Parijs-Lion-Middellandsche zee). Deze moest manschappen en materiaal vervoeren.

« In achttien uren kan het plan uitgevoerd zijn », antwoordde het beheer. « Binnen een half uur zijn de bevelen gegeven. »

De Fransche troepen werden onder bevel van generaal Fayolle gesteld en de Engelsche onder generaal Plumer. De Britsche afdeelingen werden aan het front in Vlaanderen onttrokken, waar het offensief toch mislukt was.

Kolonel Serrigny werd stafoverste van generaal Fayolle. Deze had diplomatische bekwaamheid en zulks was noodig in deze delikate inmeniging in Italiaansche operaties, wat zoo licht aanleiding geeft tot wrijving.

Bij het vernemen van het noodlottig nieuws uit Italië, had kolonel Serrigny reeds een plan tot hulpverleening opgemaakt.

In de Fransche pers streed men al even fel, op

papier dus, als de Centralen in de Italiaansche bergen.

Kolonel Serrigny voorzag echter, dat de bewegingsoorlog ook ginder weldra op een of ander front stuiten moest.

Frankrijk zou vooral tot taak hebben een deel van 't Italiaansch front over te nemen, om aan de Italianen toe te laten zich te reorganiseeren.

De Franschen en Britten werden in Italië geestdriftig ontvangen en deden de hoop herleven. De menigte juichte hen toe, de pers schreef hartelijke artikelen.

De gemeenschappelijke ramp, de bedreiging van den inval, de krenking van den nationalen trots, dit alles bracht de geschillen tot zwijgen en herstelde de eendracht.

Italië schepste weer moed. Men hield vaderlandsche betoogingen te Milaan, te Rome, te Napels en in veel andere steden. Te Rome richtten 350 afgevaardigden een vlammend manifest tot het leger :

« Redt het vaderland, verjaagt den vijand van den geschonden grond », heette het daarin.

Koning Victor-Emanuel richtte zich in een proklamatie tot de natie.

De moed rees weer op, de ontevreden stemmen zwegen.

De militaire overheid nam strenge maatregelen, ontsloeg sommige generaals en tal van officieren.

Duizenden soldaten zwierven rond en generaal Cadorna gebod hun bij dekreet binnen vijf dagen naar hun troepen terug te keeren, onder bedreiging met de doodstraf. Bijna allen gehoorzaamden.

Na de paniek keerde de bezinning terug.

Den 4ⁿ November waren Foch, Lloyd George en Painlevé te Rome.

Victor Emanuel III, Koning van Italië.

Den 6ⁿ en 7ⁿ hield men een konferentie te Rapallo bij Genua.

Men moest maatregelen treffen voor de legerleiding, voor eenheid in de aktie.

Nog om een andere reden ging Foch zelf ter plaatse. Er was in Italië reeds een Fransche missie. «Deze zag met een wantrouwigen blik de plannen van Fayolle's staf» schrijft de Pierrefeu.

« Men vreesde de zeer prikkelbare Italianen te krenken, zoo men het voornemen uitte onderrichters aan hun troepen te schenken, en men verzocht de operatie's aan het front te leiden. De missie wilde, dat de geallieerden zich onder generaal Diaz zouden stellen. Diaz was opperbevelhebber geworden, nu Cadorna, Foch en de Britsche generaal Wilson een geallieerden staf vormden, volgens het genomen besluit te Rapallo.

Er was dus wrijving tusschen de beide groepen Franschen, de oude missie en den staf Fayolle. De laatste zond brieven vol klachten naar Frankrijk. Foch ging er zich dus mee moeien en drong zijn wil op.

* * *

Intusschen rukten de Centralen verder. De Italianen waren niet in staat stand te houden op de Livenza. Zou het op de Piave mogelijk zijn? vroeg men zich nog af. Dan de Adige? Deze linie bood voordeelen, maar dan gaf men Vicenza, Padua en zelfs Venetië op.

Venetië in de hand van den vijand laten, het zou ook een zware zedelijke nederlaag zijn.

Men rekende met de mogelijkheid, want men voerde veel kunstschaten uit de oude, beroemde stede weg.

De Italianen herstelden zich. Regelmatig vernielde men de wegen, de bruggen, nam men andere maatregelen, om den vijandelijken opmarsch te stuiten.

De Centralen moesten de schade herstellen en verspeelden aldus tijd, en juist de tijd moest nu de groote bondgenoot zijn.

Den 8ⁿ trokken de Oostenrijkers-Duitschers toch over de Livenza en von Below rukte Vittorio binnen.

In de streek van Tolmezzo en Gemona verloren de Italianen nog 17.000 man en 80 kanonnen.

De totale verliezen bedroegen 250.000 gevangenen en 2.300 kanonnen. 't Was een vreeselijk cijfer.

Den 9ⁿ November bereikten de Oostenrijksche voorhoeden de Piave van Sugana tot aan de Adriatische zee. In het Noorden trachtte de vijand den linkervleugel van de Alpen naar de vlakten van Bassano te drijven.

Het 14^e leger van von Below bereikte den 9ⁿ Valdobbiadene, nam het bruggehoofd van Vidor, op de Boven-Piave.

Het 11^e leger van Conrad von Hoetzendorff kwam nu op het tooneel en wel in Trentino. Het

Gezicht op het door Oostenrijksche vliegtuigen bedreigde Venetië.

beproefde de flankbeweging, zoo geliefd in de Duitse strategie.

Den 9ⁿ November namen de Oostenrijkers Asiago, en Tezzo, andere afdeelingen veroverden den 10ⁿ Belluno.

De legers drongen door de dalen; den 13ⁿ viel Feltre. De vijand trachtte achter de Piave te dringen. De weerstand der Italianen werd hardnekkiger, en zij hadden nieuwen moed door de aanwezigheid der bondgenooten.

Den 13ⁿ vereenigden zich het 10^e leger van Krobotin en het 11^e van Conrad, door de bezetting der Feltre-Fonzaso-Primolano-Monte Fior-Asiago.

In de Sette Comuni en op de vlakten van Melletta, op 1821 meter hoogte, verdedigde het 1^e Italiaansche leger zich wanhopig, maar moest nog eens wijken.

Het 4^e leger Robilant moest de bergen Roncone, Prassolan en Cornella verlaten. Maar van nu af aan, stuitten ze den verderen opmarsch. Ook op de midden- en beneden Piave luwde de strijd.

Toch forceerden den 14ⁿ Oostenrijksche troepen den stroom bij Zenson. Zij handhaafden zich daar, maar andere afdeelingen, welke hetzelfde beproefden bij Folina en Fogare werden teruggedreven of vernietigd.

Den 2ⁿ November waren de geallieerden op de linie aangekomen en hun aantal nam nu snel toe.

Den 26ⁿ was de kalmte teruggekeerd.

Men hoopte, dat het offensief geheel tot staan

gebracht was, maar den 4ⁿ December ging von Conrad opnieuw ten aanval over, in de Sette Comuni. Hij beschikte over 120.000 man. Den 5ⁿ namen de Oostenrijkers de bergen Badeneceche en Tondarecar en daarna Mela: 's avonds viel Melletta.

De Italianen trokken over Frenzela terug met achterlating van 16.000 gevangenen en 93 kanonnen.

Den 14ⁿ viel de pas Caprile, den 18ⁿ Asolone. En bijna stonden ook hier de Centralen in de vlakte.

De angst laaide weer op. Zou de Piave bezwijken? Maar eindelijk, den 23ⁿ December, keerde het getij. De Franschen namen den berg Tomba, een steunpunt voor de vlakte, en maakten 1.400 gevangenen.

De Duitschers-Oostenrijkers vorderden niet meer en namen wraak door vliegerbommen op Vivencia en Padua en andere steden te werpen.

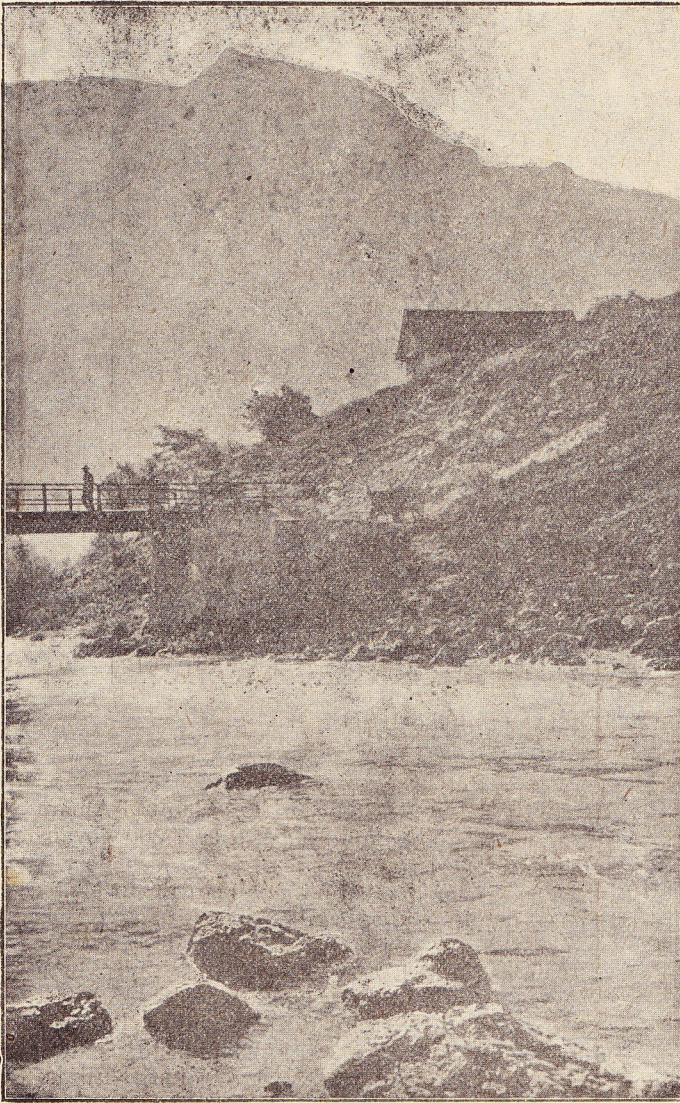
Het jaar eindigde hoopvol.

Het offensief was geëindigd, de Duitse inval tot staan gebracht.

Van 24 Oktober tot 31 December hadden de Italianen 37.000 dooden, 91.000 gewonden en 335.000 gevangenen verloren.

De Duitse divisies verlieten in Januari het Italiaansche front.

De geallieerden zaten nu hecht verdedigd op de laatste Alpentoppen.

Landschap aan de Isonzo.

Duitschland koesterde andere plannen tegen 't voorjaar 1918.

De kampen in Duitschland kregen dus nu een vloed van gevangenen. Omstreeks dien tijd spraken wij uitgewisselde Britten in Nederland. Er bestond een regeling voor die uitwisseling over Holland. 't Was bij zulk een trein te Rozendaal, dat wij het eerst over de Italianen van Caporetto hoorden spreken.

Te Aken waren deze gevangenen uit de verschillende kampen samengebracht, uit Soltau en Friederichsfeld, uit Dülmen en Langensalza, uit Güstrow en Limburg. Dan 's avonds vertrok de trein door Limburg en reed over Antwerpen en even over elf schoof hij stillekens de groote stationshal van Rozendaal binnen.

En met schitterende oogen, met glanzend wezen, met een lach om den mond, blikten de invallenden door de ramen, als zagen ze nu werkelijk in wezenlijke gedaante de vrijheid voor zich. Ze

vergaten dit oogenblik het geamputeerde been, den afgezetten arm, het glazen oog, de schending van hun eens zoo schoon, kloek lichaam, 't verlies van veel kracht, omdat ze de heerlijke vrijheid gevoelden.

't Was een lange trein met krankenwagens, apotheekwagen, operatiewagen, keuken, voorraadwagens, dokterwagens, samen zeven en dertig in getal, zindelijk en praktisch ingericht en door een speciaal rijtuig goed verwarmd.

We traden den eersten wagen binnen « G. K. Wagen » staat op het witte zijbord. G. K. Geisteskranken. Toont deze verkorting, dat men huilt om het volle woord te omschrijven, die gruwelijke ellende voor allen te ontdekken?

Daar ontwaarden we ze: tien krankzinnigen...

Allen jonge kerels. Een was nauwelijks achttien jaar. Op zijn vijftiende jaar ging hij reeds bij de marine. Sommigen deden of ze sliepen. Anderen maakten zonderlinge teekens naar ons. Diep medelijden greep ons aan.

« Nu zijn ze rustig », vertelden de bewakers, « als de trein weer gaat rijden, maken ze eerst wat geweld, maar wij zijn gewoon met hen om te gaan en kunnen veel door onzen blik. Sommigen zijn gevaarlijk. »

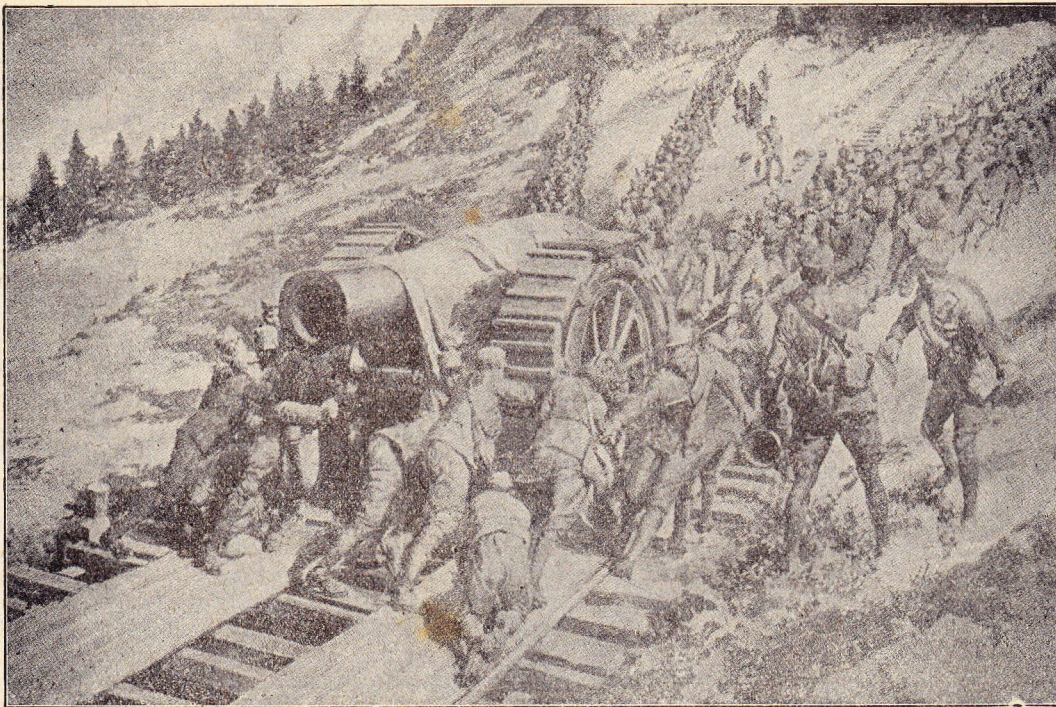
Een dame van het Roode Kruis werd dan ook weerhouden zelf voedsel uit te gaan deelen. Ze verklaarde niet bang te zijn, maar de bewakers vonden het voorzichtiger, zelf het voedsel toe te dienen. De wagen ging dicht en de smalle deur sloot veel ellende af. Ze begrepen 't niet, deze armen wien 't duister in het brein was geworden, dat ze n ar huis reisden.

De tweede wagen was die der officieren. Er waren er een tiental, meest aviateurs, jonge mannen, die beleefd bedankten voor versnaperingen en Engelsche lektuur. Sommigen misten een arm, anderen een been. Ze zagen er allen opgewekt uit. In de krankenwagens ontmoetten we vooral Britten en Australiërs. Ze streken bij Armeniërs, Atrecht of de Somme.

Sommigen, die van 't kamp te Langensalza kwamen, deelden me mede, dat daar een groot deel der onlangs gevangengenomen Italianen ondergebracht was. Hun komst bracht heel wat opschudding en, zei een der Britten, zij werden noch door de Duitschers, noch door de gevangenen hartelijk ontvangen. Bij de Duitschers was de haat tegen Italië nog niet gedoofd en wij vernamen, hoe de meesten der nieuwe gasten ginds aan hun front de wapens neergeworpen hadden.

« They gave it up », en dat verbloemden de Italianen trouwens niet. Ze vertelden het zelf, maar als ze bij ons gestopt werden, met het doel Britten of Fransen te helpen demoraliseeren, dan werd dit doel in 't geheel niet bereikt. Integendeel, veel Italianen begonnen nu in te zien, hoe jammerlijk ze zich hadden laten misleiden en vooral toen we naderhand hoorden, dat Italië stand hield, verbeterde onze verstandhouding zeer.

Neen, 't moreel der Britten was niet te verstoren. 't Eigenaardig verschijnsel deed zich zelfs voor, dat veel Duitsche schildwachten en bewakers de krijgsgevangenen benijdden om het voed-

Italiaansch belegeringsgeschut wordt in stelling gebracht.

sel, dat de laatsten uit het vaderland ontvingen, want Engeland zorgde uitstekend voor hen, die na den strijd in Duitsche handen geraakten.

Menige Duitscher, zoo verhaalde mij een der gevangenen, heeft tot ons, Engelschen, geklaagd, dat zij omtrent den duikbootoorlog bedrogen werden. Wij hooren altijd, dat er hongersnood in Engeland komt, aldus spraken ze, en gij allen krijgt van huis overvloed van voedsel. Dank zij die pakketten, zagen de uitgewisselden, afgezien van hun verwondingen, er dan ook over 't algemeen goed uit. 't Was niet 't stempel van ondervoeding, zooals we zoo dikwijls bij Duitsche deserteurs zagen.

Maar de Duitschers voerden ook veel Italianen achter de linies in Frankrijk en Vlaanderen, waar de gevangenen dwangarbeid moesten verrichten.

't Was dus een opluchting, toen men den stilstand van 't offensief hoorde, maar toch eindigde 1917 treurig.

XXX.

IN AZIE.

De verovering van Jerusalem. — Het Zionisme.

Wenden wij nog even een blik naar Azië.

We herinneren ons hoe generaal Townshend in April 1916 zich te Kut-el-Amara overgeven moest.

De Britten besloten nu een ernstige operatie te voeren, en al moest deze langzaam gaan, toch

namen zij den 24ⁿ Februari 1917 Kut-el-Amara terug. Generaal Maude maakte er 7.000 gevangenen.

De weg naar Bagdad lag nu open. Begin Maart viel Maude de Turken bij de Tigris aan. 't Was een vreeselijke strijd in hitte en in stof, dat in wolken rondreef.

Maar de vijand moest wijken en den 11ⁿ Maart hielden de Britten hun intocht binnen Bagdad. In 14 dagen had men 180 km. afgelegd, en was men drie maal den stroom overgetrokken. En dat in een land, waar men geen voorraad vond en de hitte zoo afmatte.

De verovering van Bagdad was een gevoelige slag voor het pangermanisme in 't Oosten, de verbinding Berlijn-Bagdad en voor den Duitsch-Turkschen invloed op de belijders van den Islam.

Langs de Middellandsche zee gingen de Britten eveneens vooruit. Maar toch kon ook hier het kriegsverloop slechts traag zijn. De Duitschers hadden de leiding van de troepen aan generaal von Falkenhayn overgegeven. Hij had tegenover zich den Britschen generaal Allenby.

Van 6-17 November vielen in Palestina Gaza en Jaffa. Na Gaza was Jersulem, de hoofdstad van het Heilig Land, het doel.

Generaal Allenby wilde een beschieting van Jerusalem vermijden. Zijn kolonnen beschreven een halven cirkel en den 9ⁿ November waren de Schotten op 8 km. ten Noord-Westen. Aan 't einde der maand stonden ze ten Noord-Westen van Jericho.

Jerusalem werd aldus geheel afgezonderd. De gouverneur moest zich overgeven. (9 December).